

La supressió dels dogmes encavalcats al text i la cerca del plaer estètic abans que el teològic són claus de l'èxit editorial

seva existència. Per sort, els ecos de la Inquisició no van impedir que alguns dels nostres grans escriptors, entre ells sant Joan de la Creu, Rafael Sánchez Ferlosio i Juan Benet, es deixessin portar per la seva influència. "Des del punt de vista de la llengua, Casiodoro de Reina va fer la feina, com a mínim, de cent escriptors, ja que la seva traducció va assajar tant el to èpic com el líric, l'elegiac com l'hímic, fent que l'espanyol ressonés amb una varietat de timbres inèdits", explica Andreu Jaume abans d'afegir que "la Bíblia de l'ós hauria de figurar, juntament amb el *Quixot* o el *Càntic espiritual*, entre les obres més importants del nostre canó".

La indústria editorial catalana també està fent un esforç per modernitzar o fins i tot corregir les traduccions de què disposàvem fins al moment. No es detecta al nostre entorn el fenomen de les bíblies laiques en el qual es troben immerses les editorials castellanes, però sí que han aparegut intents de fer una cosa semblant al que Joan F. Mira va fer el 2004 amb els seus *Evangelis* (Proa). En aquest sentit, una de les novetats més interessants és la traducció que Armand Puig i Tàrrach ha fet d'*Els Salmes en hebreu, grec, llatí i català* (Ateneu Universitari Sant Pacià, 2021), un volum que ret homenatge al primer traductor de la Bíblia canònica, sant Jeroni, en el 1.600 aniversari de la seva mort. Les altres sorpreses són en camí: la primera vindrà de la mà de l'editorial Albada, que a finals d'any presentarà una Bíblia traduïda al català modern directament dels originals grecs. Aquest projecte va arrencar fa ja alguns anys de la mà del doctor en Teologia Ferran Blasi, però la seva recent mort va fer que el treball fos acabat pel també doctor Jordi Jarne. Segons un dels directors d'Albada, Toni Piqué, "aquesta Bíblia serà el Ferrari dels textos sagrats, és a dir, un text respectuós amb la tradició, però amb un aparell de notes capaç de facilitar la lectura a tota mena de lectors, des de l'acadèmic fins al ciutadà aficionat a llegir. Hem buscat una visió més ascètica que doctrinal i, a més, hem aconseguit adaptar els textos al català contemporani".

També està en marxa una edició bilingüe (hebreu i català) d'*Els salms* a càrrec de Josep Batalla, antic responsable de l'editorial Obrador Edendum. Encara falten un parell d'anys perquè l'edició vegi la llum, però el traductor assegura que la seva versió parteix de la perspectiva literària sense per això traïr l'original hebreu. "La Bíblia que

avui utilitzem, l'anomenada interconfessional, ha adaptat el llenguatge a la sensibilitat de l'oient contemporani, amb la intenció que se senti còmode quan escolta o canta els salms –explica Josep Batalla–. Perquè la teoria dinàmica defensa que, davant una expressió hebrea una mica estranya per a nosaltres, el traductor ha d'utilitzar una expressió moderna que provoqui en l'oient el mateix efecte que la de l'original en hebreu. El que joestic fent, tot i això, és mantenir les expressions, el vocabulari i l'imaginari hebreus de fa dos mil anys sense per això fer que el text sigui inaccessible per al lector mitjà".

Josep Batalla està preocupat per la tendència a convertir la Bíblia en una cosa massa aliena a l'original i desconfia de les versions laiques que s'estan publicant últimament. I, perquè entenguem el seu neguit, posa un exemple: "Ara està de moda utilitzar el terme *Déu venjatiu* per referir-se al Déu de l'Antic Testament, però és un error

Alguns experts desconfien de les versions "laiques" i els preocupa la conversió de la Bíblia en una cosa massa aliena a l'original

tremend, ja que la paraula hebrea utilitzada a l'original no ha de ser traduïda com a revenja, sinó com a vindicació. Per tant, s'hauria de traduir com a *Déu vindicatiu*. Desgraciadament, la mala traducció és la que s'està imposant i el significat de les Escriptures està sent traït". Així i tot, Batalla està d'acord amb la teoria que les Bíblies laiques estan sorgint per satisfer les ansies culturals d'un tipus de lectors que, mancants de formació religiosa, anhelant entendre el món en el qual viuen. Però també llança una advertència que, com abans, prefereix expressar a través d'un exemple: "La litúrgia religiosa conté una gran quantitat de protocols: vestuari, moviments, oracions, càntics... I, tot i això, ara hi ha sacerdots que substitueixen tot aquest decorat per un mer guitarrista al costat de l'altar. Evidentment, els feligresos es diverteixen sentint el guitarrista, però no hi ha dubte que aquesta simplificació està desproveint la litúrgia de la seva profunditat. I, precisament per això, cada vegada hi ha més gent que va a sentir missa a Montserrat. Allà la litúrgia es presenta amb tota la seva grandesa i esplendor, i l'impacte que té sobre nosaltres no és el mateix". |

Per molts lectors, en ple segle XXI, la intermediació de l'Església en la difusió dels textos sagrats ja no és vàlida

Entrevista a Ignasi Moreta, editor

"Hem de traduir els textos bíblics amb la mateixa llibertat que els clàssics"

L'editorial Fragmenta, inqüestionablement un dels segells més importats en l'àmbit de les religions des de la perspectiva aconfessional, té una col·lecció d'assajos breus, *Pecats capitals*, escrits per autors no vinculats a cap credo en concret, i ara en prepara dues més de natura semblant. El seu editor, Ignasi Moreta, creu que la religió no pot ser explicada només per a gent religiosa.

Per què demana el públic llibres que parlin de religió des d'una perspectiva no religiosa?

La perspectiva religiosa clàssica està esgotada. Escriure des de determinades opcions creients adreçant-se exclusivament a qui comparteix aquestes creences és una via que aboca a la marginalitat. Però això no significa que el llenguatge religiós estigui esgotat. Encara és molt útil per entendre la humanitat.

S'estan publicant moltes bíblies alliberades...

La Bíblia no és patrimoni dels cristians; cal, doncs, que es facin edicions que no s'adreixin a un públic explícitament cristià, sinó que busquin tota mena de lectors. Tota traducció és una interpretació, i en el nostre context cultural les traduccions de la Bíblia han estat molt determinades per la interpretació cristiana dels textos bíblics. Seria bo que s'emprenguessin més traduccions dels textos bíblics fetes amb la mateixa llibertat amb què s'aborda la traducció de qualsevol text clàssic.

No estem infantilitzant la Bíblia?

El repte és arribar a més gent sense abaixar el nivell. Nosaltres hem hagut de reeditar *El mojo i la psicoanalista*, de Marie Balmory, i vam vendre més de mil exemplars de *La Demostració a Teòfil*, una obra bilingüe (grec-català) de més de 700 pàgines. Quan mantens un nivell alt i saps fer-te entendre, la gent ho veu i hi respon. No cal infantilitzar res.

També hi ha alguns projectes de noves traduccions de textos bíblics al català.

Cal reconèixer que les traduccions confessionals o interconfessionals que s'han fet en català són, en general, molt solvents pel que fa al rigor i l'honestat científica. Per altra banda, tenim a prop un Panikkar, un Duch, una Balmory o una Muller-Colard, tots ells capaços de fer que la nostra indagació espiritual esdevingui més rigorosa, més exigent, menys autocentrada i de més qualitat.

Què li passa a una societat que perd la seva cultura religiosa?

Perdre els referents compartits fa difícil la interpretació del patrimoni filosòfic,

"Avui tot sembla irrellevant, però la recerca espiritual està més viva que mai; i per a això, res com l'assaig religiós"

artístic, literari, cinematogràfic, etcètera en què aquests referents es fan presents. Però a més, els Evangelis, per exemple, contenen una proposta ètica que no és possible desconèixer. I també penso que la figura monoteïsta de Déu tal com es desprèn dels textos bíblics és fonamental per entendre la nostra cultura, tant si es creu en Déu com si no. De la mateixa manera que no es pot ser occidental i desconèixer l'herència de la filosofia grega, no es pot ser occidental i desconèixer l'herència bíblica.

Sembla que molta gent vol conèixer aquesta herència bíblica.

Lluís Duch em va fer veure que avui som tan religiosos com ho eren ahir els nostres pares o avis. Potser més i tot, perquè ells pertanyien a una religió per constricció social, i nosaltres en canvi de forma lliure. Avui tot sembla irrellevant, però la recerca espiritual està més viva que mai. I, per dur-la a terme, res com l'assaig d'àmbit religiós. **À.C.**

Ignasi Moreta, editor de Fragmenta, segell destacat en la publicació de llibres que tracten la religió des de noves perspectives
MANÉ ESPINOSA

